

САМООРГАНІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Д.ФІЛОЛ.Н., ПРОФ. ЕЛЬДАР ВЕРЕМЧУК

ПЛАН

1. Мова як безмасштабна мережа
2. Самоорганізація лінгвоетичного концепта **GOOD** у діяхронічному аспекті
3. Самоорганізація лінгвоетичного концепта **EVIL** у діяхронічному аспекті.

ДИНАМІЧНІСТЬ МОВНОЇ МЕРЕЖІ

- Безмасштабна мовна мережа — відкрита і динамічна система.
- Відбувається **втрата старих і поява нових зв'язків**.
- Нові зв'язки формуються за принципом **переважного приєднання** (*preferential attachment*): → нові елементи тяжіють до вже зв'язаних “вузлів-хабів”.
- Контекст, зміна функції чи ролі слова — чинники еволюції мережі.

МЕХАНІЗМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ МОВНОЇ МЕРЕЖІ

- Мова як динамічна система підтримує баланс між стабільністю і гнучкістю.
- Вузли-концентратори (дієслова, службові слова, іменники) забезпечують стійкість мережі.
- Нові слова та конструкції приєднуються за принципом **переважного приєднання**, що зумовлює формування «хабів».
- Самоорганізація проявляється у формуванні тематичних кластерів, повторюваних синтаксичних схем, фразеологізмів.

СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ЯК РУШІЙ РОЗВИТКУ

- Нові контексти → **нові значення**
- Виникають **семантичні неологізми**
- Мова оновлюється через **колокаційні контакти**

КОНЦЕПТУАЛІЗОВАНИЙ ФРАГМЕНТ ДІЙСНОСТІ

- Відображена у свідомості частина об'єктивного світу
- Осмислена через систему понять, уявлень і знань

КОНКРЕТНІ ТА АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ

- **Конкретні поняття** відображають реальні предмети та явища, які можна безпосередньо сприйняти органами чуття. Вони пов'язані з чуттєвим досвідом людини («дерево», «річка»).
- **Абстрактні поняття** – це результат відокремлення певних властивостей, ознак або відношень від конкретних предметів. Вони не мають матеріального вираження, але позначають загальні або ментальні сутності («краса», «справедливість»).

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКРЕТНОГО Й АБСТРАКТНОГО

- Конкретне — основа пізнання
- Абстрактне — вищий рівень мислення
- Приклад: «допомога людині» → *доброта* → оцінка дій як добрих чи злих

КОЕВОЛЮЦІЯ МОВИ ТА МИСЛЕННЯ

- Мова ↔ Свідомість ↔ Культура
- Нові ідеї → нові лексико-семантичні категорії
- Приклад
«мережа (риболовна)» → «мережа комунікацій» → «мережеве суспільство» еволюції:

АНГЛОМОВНА ЛІНГВОЕТИЧНА СИСТЕМА (АЛЕС) ЯК СИНЕРГЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТУАЛІЗОВАНИЙ ФРАГМЕНТ ДІЙСНОСТІ

- Фрагмент картини світу, що категоризує етичний досвід
- Мова відображає ментальність і моральні концепції
- Мовна система = єдність когнітивних та етичних структур

СИНЕРГЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ АЛЕС

- Ієрархічна організованість
- Відкритість
- Динамічність
- Нерівноважність
- Нелінійність
- Фрактальність

ІЄРАРХІЧНА ОРГАНІЗОВАНІСТЬ АЛ_ЄС

- АЛ_ЄС має комплексну структуру, де взаємодіють підсистеми — лінгвоетичні категорії:
 - GOOD, EVIL, JUSTICE, DUTY, CONSCIENCE, DIGNITY, HONOUR.
- Кожна категорія має власний статус, параметри та функції.
- Їх взаємна детермінація формує ієрархічну організацію системи.

ПРИНЦИП ВІДКРИТОСТІ СИСТЕМИ

- Відкритість — здатність АЛєС взаємодіяти із зовнішнім середовищем.
- Система постійно обмінюється:
 - матерією — мовними одиницями (звуковими, графічними формами);
 - енергією — інформаційною та творчою.
- Це забезпечує самооновлення та еволюцію системи.

ТИПИ ЕНЕРГІЇ У СТРУКТУРІ АЛЕС

- **Інформаційна енергія:** концепти, категорії, гештальти — знання, закодоване в мові.
- **Творча (креативна) енергія:** мисленнєві операції (аналіз, синтез, порівняння, категоризація).
- Обидві форми енергії реалізуються через **мовну матерію**.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МАТЕРІЇ ТА ЕНЕРГІЇ

- У фізиці: $E = mc^2$ → енергія невіддільна від матерії.
- У мовній системі:
 - *Матерія* = мовна форма;
 - *Енергія* = смислова, когнітивна наповненість.
- Вони функціонують у єдності: слово об'єктивує мислення, а мислення оживлює слово.

СИСТЕМА ТА ЇЇ СЕРЕДОВИЩЕ

- Мегасистема для АЛєС — **об'єктивний світ і ноосфера.**
- **Матеріальна складова:** люди, об'єкти, соціальні відносини.
- **Енергетична складова:** морально-культурні уявлення про добро і зло.

НЕРІВНОВАЖНІСТЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ

- Обмін енергією та матерією → **порушення рівноваги системи.**
- **Макрорівнева нерівноважність:** невідповідність наявних етичних знань та уявлень екстралінгвальній ситуації об'єктивного світу
- **Мікрорівнева нерівноважність:** відсутність слів для позначення нових понять.

НЕЛІНІЙНІСТЬ І ПРОЦЕС ПОШУКУ РІВНОВАГИ

- Система реагує **нелінійно**: одночасно активує різні напрямки пошуку.
- Неможливо передбачити, який із них стане **атрактором** (стабілізатором).
- Відбувається фрактальна еволюція — нове формується через аналогію зі старим.

КІЛЬЦЕВА ПРИЧИННІСТЬ СИНЕРГЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ

- Принципи взаємопов'язані у кільцевому циклі розвитку:
Відкритість → Нерівноважність → Динамізм → Нелінійність → Фрактальність.
- Цикл підтримує постійну самоорганізацію та оновлення системи.
- **Параметр порядку** спрямовує систему до нового стану рівноваги.

ЕТАПИ САМООРГАНІЗАЦІЇ АЛЕС

- потрапляння нового фрагмента дійсності у фокус уваги;
- системна флуктуація → порушення гомеостазу;
- формування первинного концептуального образу;
- категоризація через атрактори;
- стабілізація і дисипація надлишкових елементів.

Самоорганізація АЛЕС відбувається як нелінійний динамічний процес переходу від хаосу (невизначеності) до порядку (нової концептуальної структури).

АВТОПОЕЗИС АНГЛОМОВНОЇ ЛІНГВОЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ В ЕВОЛЮЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ

- Формування абстрактних уявлень (GOOD, EVIL, JUSTICE, DUTY) ґрунтується на повторюваному тілесному досвіді.
- Первинна категоризація здійснювалася на *преконцептуальному рівні* через сенсорне сприйняття.
- Вербалізація нових ідей відбувається за принципами:
 - мовної економії** – використання вже наявних форм;
 - когнітивної ефективності** – опора на знайомі образи.

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА І ПЕРВИННА КАТЕГОРИЗАЦІЯ

- Абстрактні етичні ідеї концептуалізуються через *перцептивний досвід* (конкретне → абстрактне).
- Метафоричність мислення діє не лише синхронно, а й діяхронічно.
- Первинні домени для етичних категорій:
- Метафоричне проєктування формує зв'язки між тілесним і моральним.

ЛІНГВОЕТИЧНА КАТЕГОРІЯ GOOD

- Центральна категорія англomовної лінгвoетичної системи.
- Вербалізатори: *good, goodness, virtue, worth, decency, righteousness, uprightness, morality, integrity.*
- Метод: аналіз етимологічних профілів → визначення когнітивних орієнтирів.

ЛЕКСЕМА GOOD / GOODNESS

Етимологія:

- ОЕ *gōd* → PIE *ghedh*- “to unite, to be associated; suitable.”

Внутрішня форма:

- “entire, belonging together, united” → “suitable” → “desirable” → “good.”

Когнітивний ланцюг:

ENTIRE → SUITABLE → DESIRABLE → GOOD

Ключова ідея: добро = цілісність, відсутність пошкодження → позитивне відчуття → бажане.

КОНЦЕПТУАЛЬНА СХЕМА САМООРГАНІЗАЦІЇ GOOD

- Траєктор/референт: *positiveness*
Орієнтири/кореляти: *ENTIRE* → *SUITABLE* → *DESIRABLE*
Фрейми:
- **BODILY EXPERIENCE**: цілісність, відсутність болю;
- **EVALUATIVE EXPERIENCE**: придатність, бажаність;
- **SOCIAL EXPERIENCE**: моральна цінність.
→ формування доменів: **ENTIRE** → **SUITABLE** → **DESIRABLE** → **GOOD**

ЛЕКСЕМА INTEGRITY

- **Етимон:** лат. *integritas* “soundness, wholeness, completeness.”

Внутрішня форма: *wholeness* → *moral soundness* → *good*

Кореляція:

Траєктор/референт “positiveness” ↔ Орієнтир/корелят “wholeness”

Висновок:

Добро усвідомлюється через тілесну цілісність як метафору моральної повноти.

ЛЕКСЕМА VIRTUE

Етимон: лат. *virtus* ← PIE *wi-ro-* “man”

Семантичний розвиток:

“man” → “strength, bravery” → “moral excellence” → “good”

Внутрішня форма: сила → мужність → моральна доблесть

Когнітивна схема:

PHYSICAL STRENGTH → MENTAL STRENGTH → MORAL STRENGTH

Висновок: фізична сила слугує базовим доменом для метафоричного осмислення моральної доброчесності.

ЛЕКСЕМА WORTH

- Етимон: ОЕ *weorþ* “value, price, worthiness” ← PG *werþan* “equivalent.”

Семантичний розвиток:

“equivalent” → “value/price” → “moral worth” = “good”

Когнітивна кореляція:

“positiveness” ↔ “value / price”

Інтерпретація:

Добро осмислюється як *цінність* або *вартість* → моральна оцінка формується через економічну метафору.

ЛЕКСЕМИ RIGHTNESS / RIGHTEOUSNESS / UPRIGHTNESS

- Етимон: PIE *reg-* “straight, direct.”

Семантичний ланцюг:

“straight” → “just” → “morally sound” = “good.”

Внутрішня форма: прямий → правильний → справедливий → добрий.

Когнітивний орієнтир:

DIRECTION / LINEARITY → добро як «пряма лінія» (без викривлень, відхилень).

ЛЕКСЕМА DECENCY

- Етимон: лат. *decere* “to be fitting, suitable” ← PIE *dek-* “take, accept.”

Семантичний розвиток:

“acceptable” → “fitting/suitable” → “morally sound.”

Когнітивна база:

домен **TAKING** → прийнятність → належність → добро.

Метафоричний висновок:

«Добре» = «те, що варто приймати» → позитивна оцінка = «гідне присвоєння».

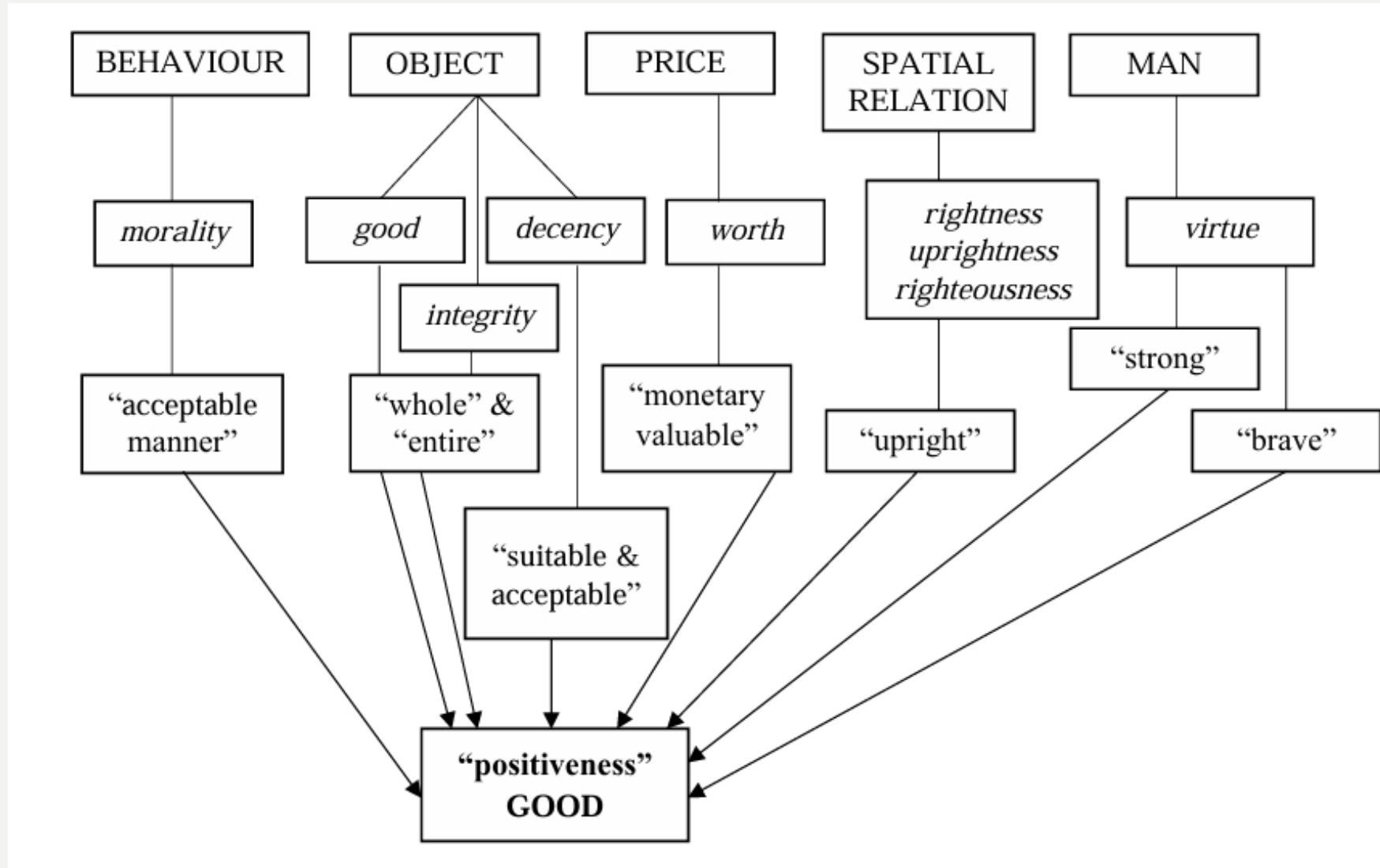
ЛЕКСЕМА MORALITY

- **Етимон:** лат. *moralis* “proper behaviour in society.”
Внутрішня форма: “manners” → “proper behaviour” → “good.”
Фрейм: *SOCIAL BEHAVIOUR*
Когнітивний орієнтир: “human manner” → добро як поведінковий патерн.
Висновок:
Етичність можлива лише у міжособистісних відносинах → добро = соціально спрямована дія.

КОГНІТИВНИЙ БАЗИС ДЛЯ АВТОПОЕЗИСУ КАТЕГОРІЇ GOOD

Meaning	Trajector	Lexicalizer	Landmark	Domain	Frame
“Something which is positive and beneficial or produces such an effect”	“positiveness”	<i>good</i>	1) “wholeness / entireness”	OBJECT	PHYSICAL WORLD
		<i>worth</i>	1) “monetary value”	PRICE	TRADE
		<i>decency</i>	1) “suitability” 2) “acceptability”	OBJECT	OWNERSHIP
		<i>rightness</i> <i>righteousness</i> <i>uprightness</i>	1) “uprightness” 2) “verticality”	JUSTICE VERTICAL DIMENSION	SOCIAL RELATIONS SPATIAL RELATIONS
		<i>virtue</i>	1) “strength / bravery”	STRENGTH MAN	FIGHT
		<i>morality</i>	“appropriate manner”	BEHAVIOUR	SOCIAL BEHAVIOUR
		<i>integrity</i>	“wholeness”	OBJECT	PHYSICAL WORLD

СИНЕРГЕТИЧНА МОДЕЛЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ ЛІНГВОЕТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ GOOD У ДІАХРОНІЇ

ЛІНГВОЕТИЧНА КАТЕГОРІЯ GOOD ЯК СИНЕРГЕТИЧНА ЕНДОСИСТЕМА

- Категорія **GOOD** функціонує як **синергетична ендосистема** у межах лінгвоетичної макросистеми.
- Її **діахронічна модель** дає змогу виявити:
- механізми **самоорганізації** (формування);
- механізми **саморегуляції** (стабілізації).
- Ця система **GOOD** характеризується **відкритістю**, обміном **матерією** (мовними формами) та **енергією** (когнітивними рисами) з іншими системами.

ВИТОКИ ФОРМУВАННЯ ІДЕЇ GOOD

- Джерело: **схематизація сприятливого досвіду,** пов'язаного з інстинктом самозбереження.
- Первинна ідея GOOD постає як:
 - потяг до позитивних відчуттів;
 - уникнення негативних.
- На цьому етапі:
 - ідея GOOD ще не категоризована;
 - не має вербальної об'єктивації;
 - існує як первинна когнітивна схема.

ФЛУКТУАЦІЯ ТА ДИНАМІКА СИСТЕМИ

- Потрапляння нової інформації (ітерації позитивного досвіду) → **флуктуація системи.**
- Система виходить зі стану рівноваги (**гомеостазу**).
- Повернення до рівноваги → створення **повноцінного ментального конструкту.**
- Ментальний конструкт категоризує досвід і отримує **мовне вираження.**

АТРАКЦІЙНА МОДЕЛЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ GOOD

- **Нерівноважність** між номінативним і концептуальним потенціалом → пошук **локальних атракторів**.
- Атракторами виступають **асоціативно близькі концепти**, що вже мають вербалізацію.
- Самоорганізація GOOD =
 - залучення **інформаційної енергії** (когнітивних рис)
 - + **матерії** (лексемних форм) з інших систем.
- Приклад доменів-джерел: OBJECT, PRICE, SPATIAL RELATIONS, MAN, BEHAVIOUR.

ІЄРАРХІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ GOOD

- Значимість ознаки $\propto$ кількості вербалізаторів, у яких вона присутня.
- Найбільш значущі риси:
 - 1.**whole / entire** $\rightarrow$ *good, integrity*
 - 2.**suitable / acceptable** $\rightarrow$ *decency*
 - 3.**brave / strong** $\rightarrow$ *virtue*
- Домени з найбільшим внеском:
 - OBJECT** $\rightarrow$ найпотужніший матеріально-енергетичний донор;
 - HUMAN (MAN)** $\rightarrow$ другий за значимістю.

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ТА ДИСИПАЦІЯ ЕНЕРГІЇ

- **Саморегуляція:** система відкидає надлишкову інформаційну енергію.
- Репелери: ознаки, не релевантні етичному змісту:
- *physical unity, physical verticality*.
- Ці ознаки були **схематизовані** → перенесені у сферу міжособистісних відносин → **дисиповані** після стабілізації системи.
- Результат: відновлення умовного рівноважного стану.

ДИНАМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ СИСТЕМИ GOOD

- Рівновага системи — **тимчасова**, фіксується лише на синхронному зрізі (“скріншоті”).
- Процеси **концептуалізації та категоризації** є безперервними.
- Взаємодія з навколишнім середовищем:
- нові соціальні контексти → нові етичні оцінки;
- формування нових когнітивних рис.
- Постійна зміна → **самоорганізація та саморегуляція GOOD** у дії.
- Лінгвістичний доказ: співіснування антагоністичних когнітивних рис (*tolerance vs. justice, obedience vs. freedom*).

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ АВТОПОЕЗИСУ GOOD

- Фази формування концепту:

- Перцептивна – сенсорне задоволення / цілісність.
- Когнітивна – асоціації “suitable”, “desirable”.
- Метафорична – перенесення на моральну площину.
- Соціальна – осмислення як поведінкового ідеалу.

→ **GOOD** = результат нелінійної самоорганізації між тілесним, когнітивним і соціальним досвідом.

ЛІНГВОЕТИЧНА КАТЕГОРІЯ EVIL: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

- Лінгвоетична категорія **EVIL** у сучасній англійській мові вербалізується лексемами:
bad, immorality, vice, wickedness, corruption, harm, depravity, perversity.
- Внутрішня форма кожної одиниці відображає:
 - первинну категоризацію зла;
 - співвіднесення з категорією добра;
 - тілесно-чуттєвий досвід «порушення цілісності».
- Первинний траєктор **EVIL**: “**something that harms**”.

ПРЕКОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ EVIL

- Сенсорна основа: досвід страждання, пошкодження, розпаду.
- Діалектична опозиція: **GOOD** ↔ **EVIL**.
- **EVIL** осмислюється як порушення цілісності, співвідноситься з орієнтирами:
“**physical injury**”, “**split**”, “**not united**” (домен **DAMAGE**).
- Еволюція: від фізичного до морального.
- Етимологічна база: **DAMAGE** → **HUMAN RELATIONS** → **LIFE**.

ЛЕКСЕМА EVIL

- **Етимон:** OE *yfele* – “anything that causes injury, morally or physically”.
- **Етимологічний ланцюг:**
injury → *harm* → *moral harm* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “injury”, “split”, “not united”.
- **Домен:** DAMAGE.
- **Концептуалізація:** тілесний досвід болю → абстрактна ідея зла.

ЛЕКСЕМА BAD

- **Етимон:** OE *bæddel / bædling* – “effeminate man, hermaphrodite, pederast”.
- **Етимологічний розвиток:**
inadequate → *unsatisfactory* → *worthless* → *wicked* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “unsatisfactory”, “effeminate”, “defiled”.
- **Домени:** UNSATISFACTORY THING, PEDERAST, DIRT.
- **Ключова ідея:** зло як «негативна оцінка», порушення природного порядку.
- **Філософська кореляція:** Платон – зло як відсутність добра.

ЛЕКСЕМА WICKEDNESS

- **Етимон:** OE *wicca* – “wizard” ← PG *wikkjaz* – “necromancer”.
- **Етимологічний ланцюг:** *wizard* → *witch* → *necromancer* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “black magic”, “dealing with the dead”.
- **Домени:** WITCH, NECROMANCER (фрейм SORCERY).
- **Концептуалізація:** зло як втручання у потойбічне, порушення природного порядку смерті.

ЛЕКСЕМА CORRUPTION

- **Етимон:** лат. *corrumpere* – “destroy, spoil”.
- **Етимологічний ланцюг:**
destruction → *decay* → *moral decay* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “decay of dead bodies”, “destruction”.
- **Домени:** DECAY, DESTRUCTION, SPLITTING.
- **Концептуалізація:** зло як руйнація, тління, розпад.

ЛЕКСЕМА SPOILING

- **Етимон:** OF *espillier* – “to strip, plunder, pillage” ← PIE *spel* – “to split, break off”.
- **Етимологічний ланцюг:** *split* → *plunder* → *strip* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “strip”, “plunder”.
- **Домен:** ROBBERY (в межах DAMAGE).
- **Концептуалізація:** зло як відокремлення майна від власника; образ «розділення» (*splitting*).

ЛЕКСЕМА DEPRAVITY

- **Етимон:** лат. *depravare* – “distort, disfigure” ← *pravus* – “crooked”.
- **Етимологічний ланцюг:**
crooked → *distorted* → *morally disfigured* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “crooked”, “distorted”.
- **Домени:** DAMAGED, HUMAN, SPATIAL ORIENTATION.
- **Концептуалізація:** просторовий образ кривизни → моральне відхилення.

ЛЕКСЕМА PERVERSION

- **Етимон:** лат. *pervertere* – “turn aside, undo, destroy”.
- **Етимологічний ланцюг:** *turn aside* → *destroy* → *morally destroy* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “turning aside”.
- **Домен:** ROAD (фрейм TRAVELLING).
- **Інтерпретація:** від фізичного відхилення шляху до морального «збочення».

ЛЕКСЕМА VICE

- **Етимон:** OF *vice* ← лат. *vitium* – “defect, blemish, imperfection”.
- **Етимологічний ланцюг:** *defect* → *fault* → *moral fault* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “defect”, “imperfection”.
- **Домени:** DEFECT, IMPERFECTION (фрейм PHYSICAL WORLD).
- **Концептуалізація:** відсутність цілісності → моральна вада.

ЛЕКСЕМА HARM

- **Етимон:** PG *harmaz* – “grief, sorrow” ← PIE *kormo* – “pain”.
- **Етимологічний ланцюг:** *pain* → *grief* → *moral harm* → *evil*.
- **Траєктор:** “something that harms”.
- **Орієнтири:** “pain”, “grief”.
- **Домени:** SORROW, PAIN.
- **Концептуалізація:** тілесний біль → емоційне страждання → абстрактна ідея зла.

ЛЕКСЕМА IMMORALITY

- **Етимологічна мотивація:** заперечення *morality* (GOOD).
- **Механізм:** опозиція *moral* ↔ *immoral* → *good* ↔ *evil*.
- **Категоризація:** через контраст з позитивним доменом.
- **Концептуальна база:** моральне порушення порядку, знецінення добра.

КОНЦЕПТУАЛЬНА БАЗА КАТЕГОРІЇ EVIL

- Узагальнені домени: DAMAGE, DECAY, SPLITTING, DEFECT, IMPERFECTION, THEFT, SORROW, PAIN, UNSATISFACTORY ENTITY, PEDERAST, DIRT, WITCH, NECROMANCER.
- Фрейми: PHYSICAL WORLD, HUMAN RELATIONS, MARITAL RELATIONS, SORCERY.

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ EVIL

Meaning	Trajector	Lexicalizer	Landmark	Domain	Frame
“something that is a cause or source of suffering, injury or destruction or produces such effect”	“something that harms”	<i>evil</i>	1) “physical injury” 2) “something split or not united”	DAMAGE SPLITTING	HUMAN RELATIONS PHYSICAL WORLD
		<i>bad</i>	1) “unsatisfactory wicked” 2) “defiled”	UNSATISFACTORY ENTITY PEDERAST DIRT	PHYSICAL WORLD MARITAL RELATIONS
		<i>wickedness</i>	1) “black magic” 2) “dealing with the dead”	WITCH NECROMANCER	SORCERY
		<i>corruption</i>	1) “decay of dead bodies” 2) “destruction”	DAMAGE DECAY SPLITTING	DEATH DESTRUCTION
		<i>spoiling</i>	1) “stripping” 2) “plundering” 3) “splitting”	THEFT DAMAGE	ROBBERY DESTRUCTION
		<i>depravity</i>	1) “distorted” 2) “crooked”	DAMAGE CURVE	DESTRUCTION SPATIAL ORIENTATION
		<i>vice</i>	1) “not whole” 2) “defected”	DEFECT IMPERFECTION	PHYSICAL WORLD
		<i>harm</i>	1) “grief” 2) “pain”	SORROW PAIN	HUMAN BODY HUMAN FEELINGS
		<i>immorality</i>	1) “manner”	BEHAVIOUR	SOCIAL BEHAVIOUR

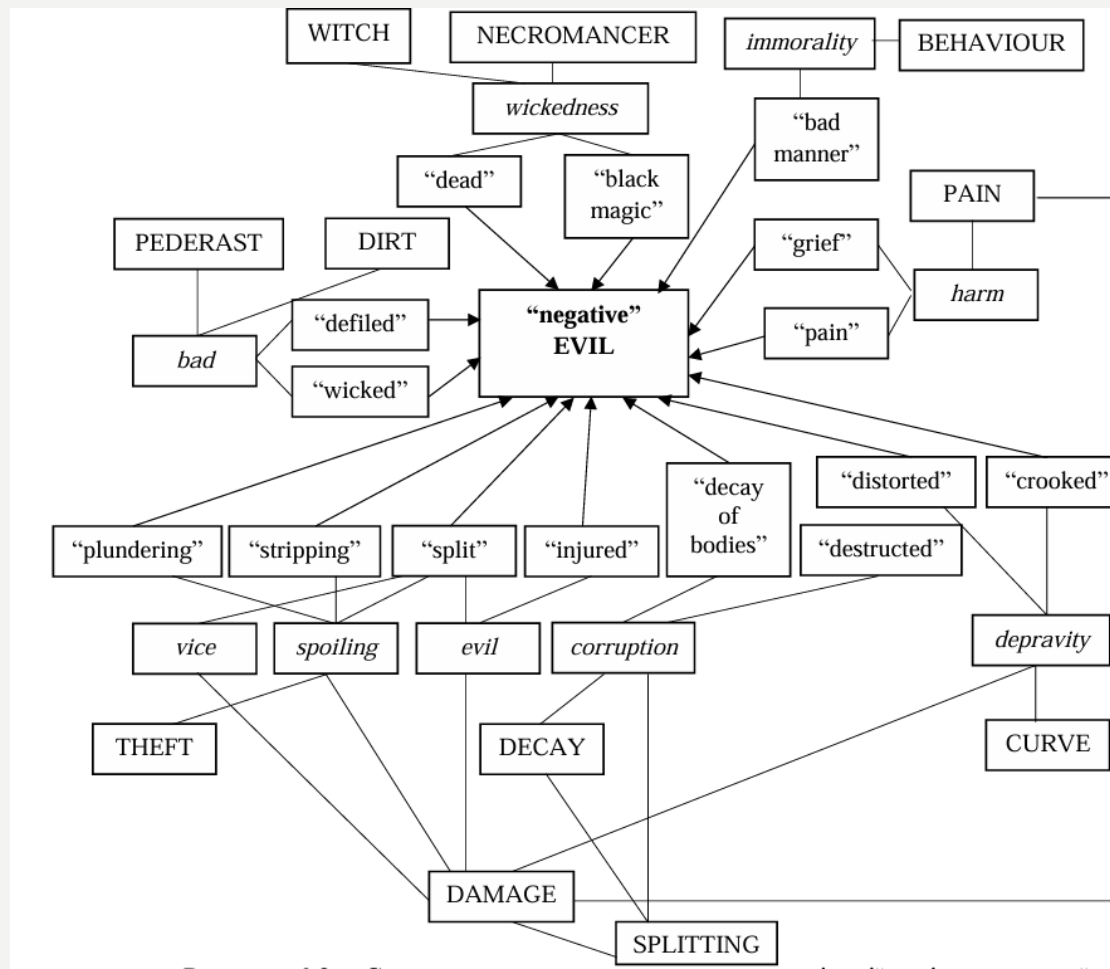
EVIL ЯК СИНЕРГЕТИЧНА СИСТЕМА

- Параметри системи: **відкритість, динамічність, нерівноважність, нелінійність.**
- Самоорганізація:** залучення когнітивних ознак і вербалізаторів із суміжних систем.
- Атрактори:** когнітивні ознаки, що стабілізують систему.
- Приклад:** ознака “split” → центральний домен **SPLITTING.**

АВТОПОЕЗИС І САМООРГАНІЗАЦІЯ

- EVIL формується шляхом синтезу когнітивних ознак:
injured, split, defiled, crooked, grief, decay, plunder, pain, wicked.
- Нелінійність: декілька шляхів до спільного атрактора.
- Ієрархія:
- центр — **SPLITTING** (найчастотніший домен);
- похідні — DECAY, DAMAGE, DIRT, PAIN тощо.

СИНЕРГЕТИЧНА МОДЕЛЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ ЛІНГВОЕТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ EVIL

ЕМПІРИЧНІ ДЖЕРЕЛА EVIL

- Два джерела негативного досвіду:

- 1.Самозбереження** → тілесні ушкодження, біль, смерть.

- 2.Розмноження** → порушення природного порядку (стерильність, збочення).

- Вторинні прояви: біль, бруд, грабіж, чаклунство.

- **Саморегуляція:** відкидання непридатних рис (напр., “crooked”).

- **Адаптація:** узгодження з сучасними цінностями (нейтралізація старих прототипів).

- EVIL — результат тривалої семантичної еволюції від тілесного до морального.
- Основні етимологічні мотиватори: “split”, “harm”, “decay”, “defect”.
- Домінантний когнітивний орієнтир: порушення цілісності.
- Категорія функціонує як відкрита, динамічна, саморегульована система.
- Її розвиток відображає універсальні закономірності еволюції етичних понять в англomовній свідомості.